

JAARVERSLAG 2023
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE MERKSPLAS

Inhoud

<u>1. De commissie van toezicht (CvT)</u>	1
<u>1.1. Samenstelling</u>	1
<u>1.2. Werking</u>	2
<u>1.3. Behandeling van verzoeken van gedetineerden</u>	4
<u>2. De penitentiaire inrichting</u>	9
<u>3. Het toezicht</u>	11
<u>3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT's</u>	11
<u>3.2. Transversaal thema van het jaar 2023: staking en minimale dienstverlening</u>	17
<u>4. Het beklagrecht</u>	18
<u>5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2023</u>	27
<u>6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2024</u>	28

1. De commissie van toezicht (CvT)

1.1. Samenstelling

Samenstelling op 1/1/2023

Voorzitter	CAUWENBERGHS Sofie (jurist)
Ondervoorzitter	GILIS Eva
Secretaris	VAN TILBORGH Ludo
Bemiddelaar	GILIS Eva
Leden	BAERT Christophe (jurist) ENGELS Jos HOPPENBROUWERS Maud LEENDERS Jo (Arts) PALMANS Michel VAN DEN ABEELE Fiene (jurist) VAN HOLLEBEKE Eddy (Arts) VAN WEZEL Ton VERSWIJVEL Steven
Klachtencommissie (KC)	CHALLOUK Yassine (voorzitter – jurist) DE ROOVER Kevin WILLEKENS Victor

Samenstelling op 31/12/2023

Voorzitter	GILIS Eva
Ondervoorzitter	VAN DEN ABEELE Fiene (jurist)
Secretaris	ENGELS Jos
Bemiddelaar	GILIS Eva
Leden	DRIESEN Dirk

HOPPENBROUWERS Maud

ROOMS Freddy

VAN DEN ABEELE Fiene (jurist)

VAN WEZEL Ton

VERSWIJVEL Steven

Klachtencommissie (KC)

BAERT Christophe (voorzitter – jurist)

DE ROOVER Kevin

WILLEKENS Victor

In de loop van het jaar waren er enkele wijzigingen in de samenstelling en verschuivingen van de functies binnen de CvT.

De Commissie nam afscheid van Sofie CAUWENBERGHS, Yassine CHALLOUK, Jo LEENDERS, Michel PALMANS, Eddy VAN HOLLEBEKE en Ludo VAN TILBORGH en verwelkomde Dirk DRIESEN en Freddy ROOMS als nieuwe leden. Eva GILIS werd voorzitter, Fiene VAN DEN ABEELE ondervoorzitter en Christophe BAERT werd voorzitter van de KC.

Door de diverse achtergronden van haar leden, beschikt de CvT van Merksplas over expertise op verschillende domeinen.

1.2. Werking

Algemeen

De CvT vergadert maandelijks in het OCPP (Opleidingscentrum voor Penitentiair Personeel), nabij de strafinrichting. Tijdens deze maandvergaderingen worden de bevindingen van de maandcommissaris besproken, de incidenten die zich de afgelopen periode hebben voorgedaan, wordt er verslag uitgebracht van het voorzittersoverleg met de directie, geeft de KC en de bemiddelaar een korte stand van zaken en wordt de belangrijke communicatie vanuit de CTRG (Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen) doorgegeven.

Naar goede gewoonte worden er op regelmatige basis ook gasten uitgenodigd op de maandvergadering. Zo kwam dit jaar, naast het inrichtingshoofd, ook de beleidscoördinator hulp- en dienstverlening aan gedetineerden haar taken toelichten. Daarnaast gaf deze laatste een overzicht van de verschillende hulp- en

dienstverleningsorganisaties die actief zijn binnen de strafinrichting. Ook de coördinatrice van de CTRG woont regelmatig de maandvergaderingen bij.

De leden van de CvT van Merksplas zijn gemiddeld 2x per jaar maandcommissaris. Tijdens deze maand bezoekt men wekelijks de strafinrichting om de brievenbussen met klachtenbriefjes te legen op de verschillende paviljoenen en de klachten te behandelen.

Klachten over een individuele beslissing van de directie gericht aan de KC, worden doorgestuurd naar het klachtensecretariaat van de CTRG die ze op haar beurt doorstuurt naar de KC van Merksplas voor de verdere behandeling.

Alle overige klachten worden behandeld door de maandcommissaris. De maandcommissaris heeft hiervoor geregeld contacten met de PBA's, met de directie, met de keuken, met de griffie, met de kleedkamer, met de werkhuizen,... Medische klachten worden gegroepeerd en doorgegeven aan de arts binnen de CvT die 1x per maand langs gaat in de strafinrichting.

CvT

De voorzitter van de CvT heeft op regelmatige basis contact met het inrichtingshoofd. Dit overleg vindt steeds plaats in een positieve, constructieve sfeer. Deze goede verstandhouding tussen CvT, het inrichtingshoofd en met uitbreiding de hele directie komt de werking van de CvT en de maandcommissarissen alleen maar ten goede. Zo informeert de directie de CvT niet alleen proactief over o.a. incidenten, regime bij stakingen, enz. ... maar ook over verschillende (nieuwe) projecten en acties die vanuit de strafinrichting of met externen georganiseerd worden.

De Nederlandse collega's van de CvT van Ter Peel kwamen in de loop van het jaar op werkbezoek en de CvT gaat bij gelegenheid op tegenbezoek.

In het kader van het toezicht op de minimale dienstverlening tijdens stakingen in de Belgische gevangissen kreeg de strafinrichting tijdens één van de vele stakingen in 2023 een delegatie van de CTRG over de vloer. De CTRG kon samen met de CvT op 12 juni 2023 vaststellen dat, ondanks de grote inspanningen van de directie en enkele bereidwillige personeelsleden, de staking wel degelijk een invloed had op de rechten en de menselijke waardigheid van de gedetineerden en geïnterneerden in de strafinrichting. De niet-naleving van de gegarandeerde dienstverlening is een probleem voor de veiligheid, de gezondheid en de basisrechten van de gedetineerden en geïnterneerden (voor het volledige verslag zie: <https://ctrq.belgium.be/wp-content/uploads/2019/08/Verslag-Merksplas-2023.pdf>).

In de loop van het jaar hebben we afscheid moeten nemen van een aantal collega's. Om een antwoord te bieden aan het aanslepende doktersprobleem, waarmee de strafinrichting al jarenlang te maken heeft, is één van de dokters van de CvT

gevangenisarts geworden. Op de paviljoenen die onder zijn hoede vallen zijn alle klachten zo goed als verdwenen. Omwille van het vertrek van zijn collega arts in de commissie, is de CvT dringend op zoek naar een nieuwe arts. In afwachting hiervan is de CvT arts van Turnhout komen depaneren.

KC

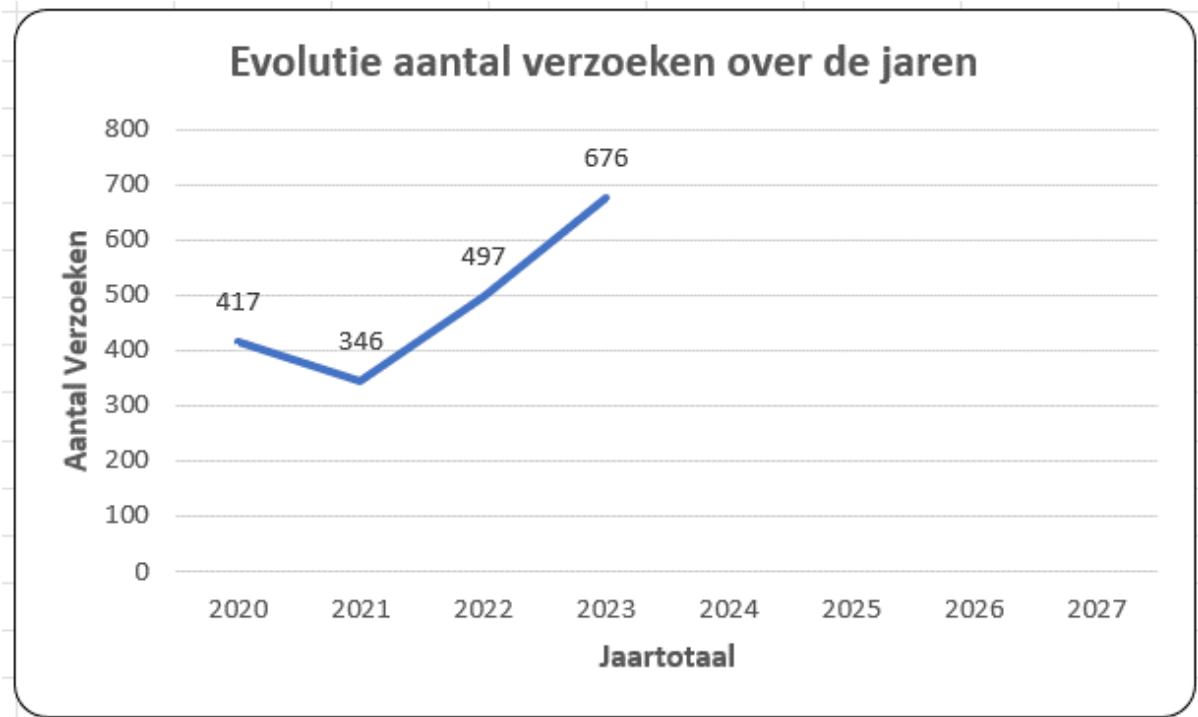
Eén van de opmerkelijkste veranderingen die 2023 heeft gebracht op het vlak van het beklagrecht in de penitentiaire inrichting van Merksplas is ongetwijfeld de hernieuwde samenstelling van de klachtencommissie, daar voorzitter de heer Yassine CHALLOUK in de loop van het voorjaar heeft besloten diens mandaat neer te leggen.

Het voorzitterschap van de KC wordt thans waargenomen door de heer Christophe BAERT. Meer informatie over de werking van de KC in 2023: zie 'Beklagrecht'.

1.3. Behandeling van verzoeken van gedetineerden

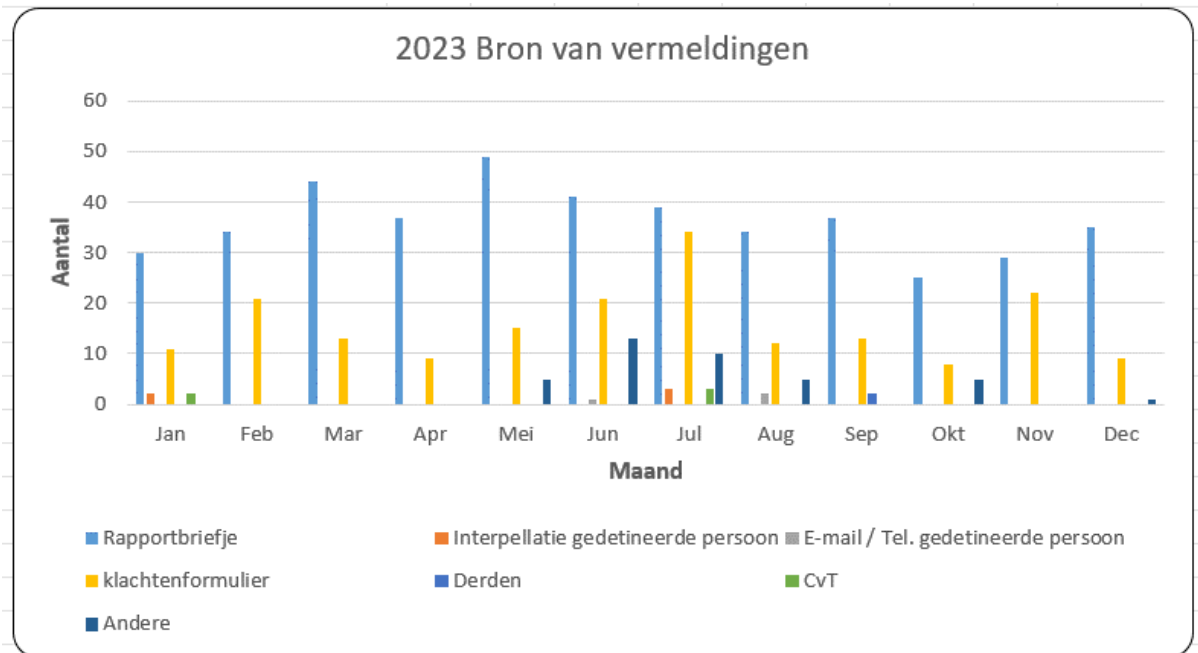
Gedetineerden, geïnterneerden of mensen uit hun netwerk kunnen de CvT bereiken op verschillende manieren: per post (brief gericht aan CTRG in Brussel), per mail (gericht aan CTRG), per telefoon (CTRG) maar de meest gebruikte manier om de CvT te bereiken is via de klachtenbrievenbussen op de verschillende paviljoenen. In de klachtenbrievenbussen vinden de maandcommissarissen meestal rapportbriefjes met de vraag om langs te komen. Daarnaast zitten er ook regelmatig brieven in die de klacht al kort samenvatten. Ook brieven gericht aan de KC zitten vaak in de klachtenbrievenbussen. Deze worden overgemaakt aan het klachtensecretariaat in Brussel voor verdere afhandeling.

De evolutie van het aantal verzoeken sinds 2020:

In 2023 werden in totaal **676 verzoeken** gericht aan de CvT en de KC. Na een dip in 2021, neemt het aantal verzoeken jaar na jaar toe. In 2022 was er een toename van 43%, en die trend heeft zich doorgezet in 2023 met een toename van 36%. Wellicht is deze algemene toename te verklaren door een stijgend aantal klachten gericht aan de KC (zie verder: Beklagrecht).

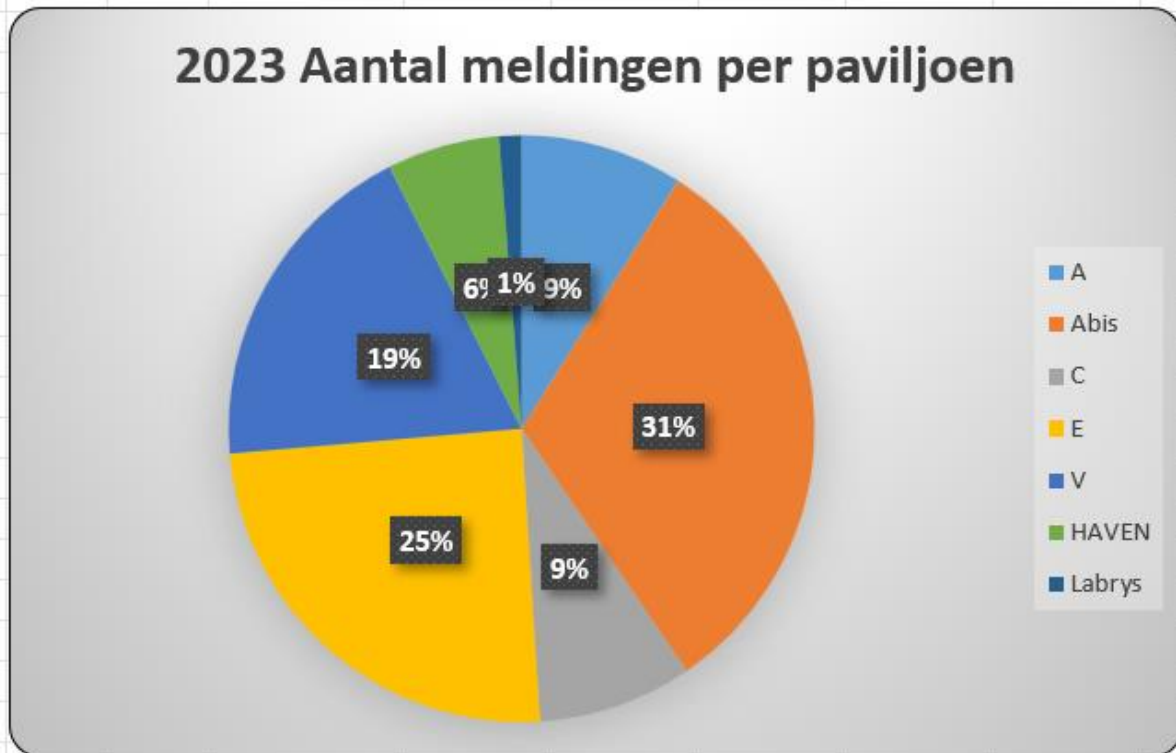
Net zoals bij de KC zijn ook bij de CvT vaak dezelfde personen verantwoordelijk voor meerdere klachten. Deze **veelschrijvers** vallen vaak in herhaling (afgehandelde klachten) en nemen heel veel tijd in beslag van de maandcommissarissen. Ze zijn in de loop van het jaar bezocht door de voorzitter van de CvT met de vraag om toekomstige klachten te bundelen, prioriteiten te stellen en om geduld te hebben. De maandcommissaris roept ze niet meer wekelijks op, maar max. 2x/maand.

	Jan	Feb	Mar	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	2023 totaal
Rapportbriefje	30	34	44	37	49	41	39	34	37	25	29	35	434
Interpellatie gedetineerde persoon	2	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	5
E-mail / Tel. gedetineerde persoon	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	3
klachtenformulier	11	21	13	9	15	21	34	12	13	8	22	9	188
Derden	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
CvT	2	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	5
Andere	0	0	0	0	5	13	10	5	0	5	0	1	39
	45	55	57	46	69	76	89	53	52	38	51	45	676

Zoals eerder aangegeven, ontvangt de CvT de meeste verzoeken via 'rapportbriefjes' in de klachtenbrievenbussen op de paviljoenen. De zomermaanden geven een stijging van het aantal meldingen. Vooral in het domein van de formele klachten, gericht aan de KC. Wellicht kunnen we dit toeschrijven aan slechte leefomstandigheden, met hoge temperaturen (zie verder: Het toezicht – problematische vaststellingen).

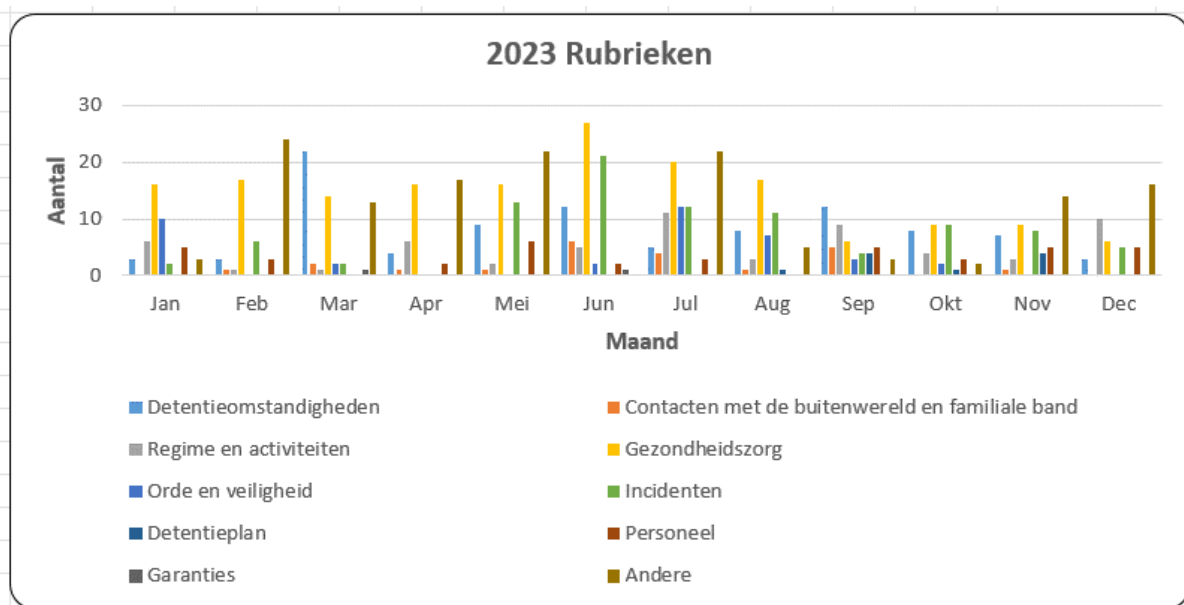
Verdeling van het aantal meldingen per paviljoen:

	Jan	Feb	Mar	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	2023 totaal
A	3	2	7	2	12	12	6	3	5	0	5	1	58
Abis	16	21	10	10	18	20	31	14	13	13	17	20	203
C	4	12	8	5	10	3	3	0	5	1	1	3	55
E	10	10	10	7	14	21	20	9	14	12	14	18	159
V	7	8	6	8	11	17	21	21	7	6	7	3	122
HAVEN	5	2	2	3	4	3	5	3	6	4	3	0	40
Labrys	0	0	4	0	0	0	2	0	1	1	0	0	8

De **meeste klachten** komen van **paviljoen Abis en E**. Op paviljoen Abis komen nieuwe gedetineerden binnen. Op paviljoen E verblijven gedetineerden met een (psychische) zorgnood en geïnterneerden. Vanuit dit laatste paviljoen schrijven de meeste veelschrijvers hun klachten.

Overzicht van het aantal klachten per rubriek:

	Jan	Feb	Mar	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	2023 totaal
Detentieomstandigheden	3	3	22	4	9	12	5	8	12	8	7	3	96
Contacten met de buitenwereld en familie	0	1	2	1	1	6	4	1	5	0	1	0	22
Regime en activiteiten	6	1	1	6	2	5	11	3	9	4	3	10	61
Gezondheidszorg	16	17	14	16	16	27	20	17	6	9	9	6	173
Orde en veiligheid	10	0	2	0	0	2	12	7	3	2	0	0	38
Incidenten	2	6	2	0	13	21	12	11	4	9	8	5	93
Detentieplan	0	0	0	0	0	0	0	1	4	1	4	0	10
Personeel	5	3	0	2	6	2	3	0	5	3	5	5	39
Garanties	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2
Andere	3	24	13	17	22	0	22	5	3	2	14	16	141
	45	55	57	46	69	76	89	53	52	38	51	45	676

Het is jammer genoeg geen verrassing dat het grootste aantal meldingen gaan over **gezondheidszorg** of beter, het gebrek aan een goede gezondheidszorg binnen de strafinrichting. De inrichting kent een lange geschiedenis van medische klachten (zie verder: 'Het toezicht – problematische vaststellingen'). We zien een duidelijke trendbreuk en een drastische daling van het aantal medische klachten, kort nadat de CvT arts in dienst is getreden als inrichtingsarts en de paviljoenen A en Abis heeft overgenomen. Daarnaast ligt het aantal klachten over de **detentieomstandigheden** hoog, wat te wijten is aan de slechte infrastructuur en leefomstandigheden van de inrichting (zie verder: 'het toezicht – problematische vaststellingen').

2. De penitentiaire inrichting

De penitentiaire inrichting van Merksplas is een strafinrichting met een **gesloten regime voor veroordeelden**. Daarnaast is er ook een **afdeling tot de bescherming van de maatschappij voor geïnterneerden en psychische kwetsbare gedetineerden**.

Een groot aantal van de mensen die in de inrichting verblijven is **geïnterneerd**. Hoewel iedereen het er over eens is dat geïnterneerden niet thuis horen in een gevangeniscontext, is dit in 2023 jammer genoeg nog altijd de realiteit en dit ondanks de herhaaldelijke veroordelingen van het Europees Hof van de Rechten van de Mens. De komst van de Forensische Psychiatrische Centra (FPC's) heeft destijds tijdelijk gezorgd voor een daling van geïnterneerden binnen detentie, maar dit aantal is terug aan het stijgen (zie verder: 'Enkele statistieken'). Een grondige analyse en evaluatie van de werking van de FPC's en het hele systeem van internering dringt zich op.

Binnen deze realiteit roeit de inrichting met de riemen die ze heeft en probeert ze via diverse projecten de nodige zorg te bieden. De inrichting heeft **verschillende afdelingen voor kwetsbare doelgroepen**. Sinds 2009 biedt De Haven beveiligde zorg met een open regime voor geïnterneerden en kwetsbare veroordeelden met een zorgnood. Ook voor ouderen (50-plussers) is er een afzonderlijke afdeling. De inrichting bekijkt momenteel met een aantal externe partners hoe ze een degelijk antwoord kan bieden aan de zorgnoden van een steeds ouder wordende populatie binnen detentie.

De Strafinrichting heeft een **standaard capaciteit van 406 plaatsen** en heeft **9 paviljoenen/afdelingen**:

A en Abis, C1 en C2 (verdieping), Labrys (crisisafdeling), E, V en De Haven 1 en De Haven 2 (verdieping).

De inrichting kende gedurende het jaar 2023 geen overbevolking en er waren geen grondslapers.

De **gebrekkige infrastructuur** van de strafinrichting zorgt voor een **mensonwaardige leefomgeving** voor gedetineerden en de meest kwetsbare doelgroepen binnen detentie (zie verder 3. Het Toezicht – 3.1. Belangrijkste thema's - Problematische vaststellingen – Infrastructuur). Omwille van de steeds uitgestelde renovatieplannen worden herstellingswerken tot een minimum beperkt (zie [vorige jaarverslagen](#)). Ten gevolge van de infrastructuur beschikken de bewoners van de inrichting niet over dezelfde mogelijkheden dan gedetineerden in andere inrichtingen. Telefoon op cel is enkel mogelijk voor mensen die verblijven op paviljoen A en Abis. Op de overige paviljoenen moeten mensen beurtelings bellen op een telefoon geïnstalleerd op de gang.

In schril contrast met de gebrekkige infrastructuur en de mensonwaardige leefomgeving staan de **inspanningen van de inrichting** om, o.a. door **vernieuwende projecten** en

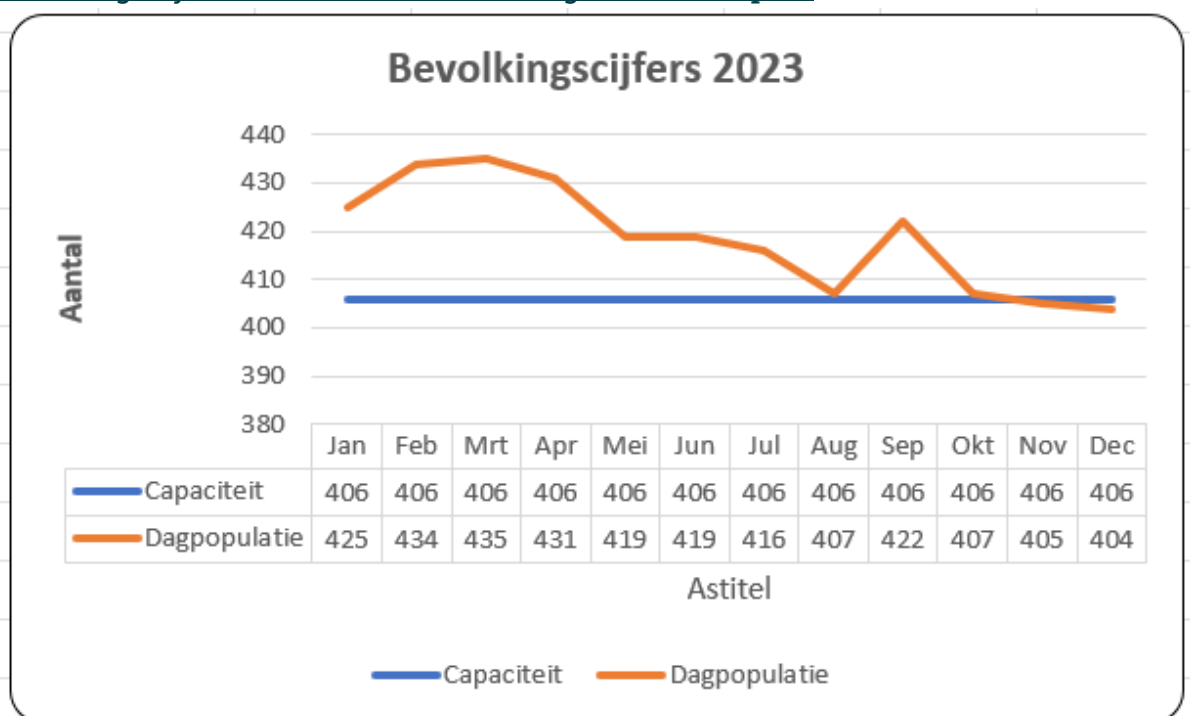
initiatieven toch een **warme zorg te bieden** aan degene die hier het meest nood aan hebben en om de werking te optimaliseren:

Zo ging in november 2023 op paviljoen C2 de eerste fase van een nieuwe afdeling AVANS van start. AVANS moet zorgen voor een nieuw leefklimaat met een open regime gedurende bepaalde uren van de dag. 48 geïnterneerden krijgen hier een plaats, verspreid over 12 kamers van 4 personen. Door in te zetten op groepsactiviteiten en pre-therapie probeert men geïnterneerden voor te bereiden op een verblijf in een psychiatrische voorziening en de re-integratie in de maatschappij.

In het najaar van 2023 startte het project 'Samenleven binnen de muren' op paviljoen A, Abis en E.

In de loop van het jaar deed de inrichting beroep op een externe organisatie om via een informele bezoekersbevraging verbeteringen te kunnen aanbrengen aan het verloop van het bezoek.

De bevolkingscijfers van de strafinrichting van Merksplas:

Ter verduidelijking: de effectieve dagpopulatie ligt hoger dan de vastgelegde capaciteit van 406, omdat de inrichting zo effectief mogelijk gebruik maakt van alle mogelijke plaatsen om bedden te zetten. In 2023 waren er geen grondslapers. De daling in de bevolking is vooral toe te schrijven aan het aantal gedetineerden. Dit was nodig, om een

deel van PAV A moest vrijgemaakt worden, om de crisisafdeling Labrys in PAV A onder te brengen, zodat de hoogdringende werken op Labrys eindelijk konden starten.

3. Het toezicht

3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT

Problematische vaststellingen:

De CvT van Merksplas betreurt ten eerste dat ze voor de problematische vaststellingen van 2023 opnieuw in **herhaling** moet vallen. De grote pijnpunten van de strafinrichting van Merksplas zijn al zeer lang gekend. Ze zorgen voor mensonwaardige situaties, voor onnodige bijkomende problemen en schade voor mensen in detentie. Daarnaast zorgen ze voor onveilige werkomstandigheden voor het personeel. Dit is onaanvaardbaar.

Medische klachten

"... De gedetineerde moet dezelfde gezondheidszorg kunnen genieten als in de vrije samenleving. De zorg is aangepast aan zijn specifieke noden en aan de gevangenisomgeving. In de gevangenis werken verplegers, dokters, psychiaters, psychologen, tandartsen en kinesitherapeuten. Zij zorgen ervoor dat de gedetineerde zich zowel lichamelijk als mentaal goed voelt..."

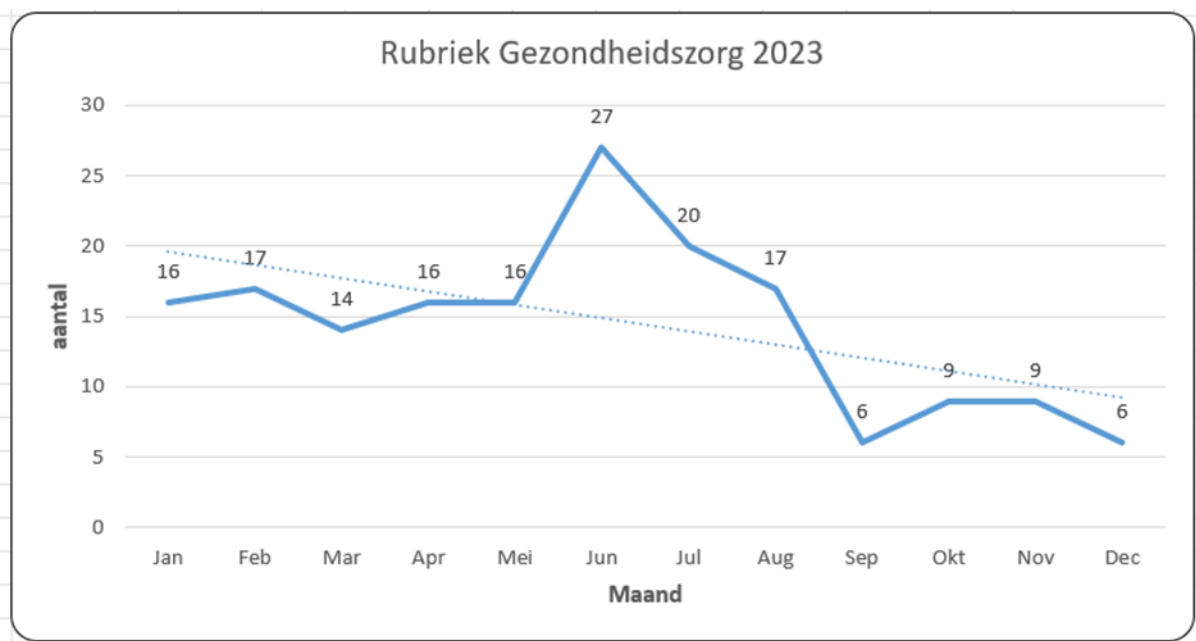
Dit staat te lezen op de [website van Justitie](#) over gezondheidszorg (wat zowel medische zorgen als psychologische en psychiatrische begeleiding betreft) in de Belgische gevangnissen en staat ook als dusdanig in de Belgische basiswet over het gevangeniswezen.

De medische realiteit ziet er in de strafinrichting van Merksplas echter anders uit. Gedetineerden en geïnterneerden krijgen **geen goede medische zorgen**. Het aantal medische klachten ligt al jaren lang problematisch hoog. De gevangenisarts zorgt al zeer lang voor frustraties en ontevredenheid en dit zowel bij de gedetineerden, geïnterneerden als bij de ondersteunende sociale diensten en directie (zie [vorige jaarverslagen](#)). In de loop der jaren is een gevoel van machteloosheid om aan deze situatie iets te veranderen gaan overheersen.

In het verleden zijn er al heel wat acties ondernomen om dit te veranderen: klachten bij de Orde der Geneesheren, aanbevelingen aan de Dienst Gezondheidszorg van de Gevangnissen van FOD Justitie om actief op zoek te gaan naar een nieuwe arts,... echter steeds zonder succes. Zoals te lezen in vorige jaarverslagen ligt het probleem van de arts vooral in zijn communicatieve onbekwaamheid en niet zozeer in zijn diagnostiek. Gezien

de kwetsbare populatie is dit alles behalve een goede match met de gedetineerden en geïnterneerden in Merksplas en zorgt dit voor veel problemen. Zijn (non)communicatiestijl is bij uitbreiding nefast voor alle veroordeelden, aangezien ook zij omwille van de detentie in kwetsbaarheid terechtkomen.

In de loop van de zomer van 2023 heeft de **arts van de CvT** van Merksplas de beslissing genomen om **gevangenisarts** te worden in de strafinrichting. Hij heeft hiervoor op eigen initiatief contact opgenomen met DG EPI en zichzelf aangeboden. Hij nam ontslag uit de CvT en heeft paviljoen A en Abis onder zijn vleugels gekregen als gevangenisarts. Dit zijn de paviljoenen waarvan de meeste medische klachten kwamen. Sinds zijn aantreden zijn de medische klachten daar verdwenen.

In het algemeen zien we vanaf de zomer veel minder medische klachten dan voorheen. De weinige klachten die er nog zijn komen nu van de andere paviljoenen (C1, C2, E, V en De Haven), die onder de bevoegdheid vallen van de oorspronkelijke gevangenisarts.

De opluchting van de CvT van Merksplas voor het vinden van een gedeeltelijke oplossing voor een jarenlang gekend probleem was slechts van korte duur. De commissie maakt zich ernstige zorgen over het feit dat de onbekwame gevangenisarts nu instaat voor de meest kwetsbare doelgroepen met de grootste zorgnood binnen de inrichting. Medische klachten zullen hier vaker onder de radar blijven, omdat deze mensen minder schrijfvaardig zijn dan de veroordeelden uit A en Abis. Het stelt de commissie gerust dat er voor de bewoners van C1, C2, E, V en De Haven een goede omkadering bestaat door een gespecialiseerd zorgteam en verpleegkundigen. De commissie vraagt aan deze

laatst om deze bewoners te ondersteunen bij het indienen van medische klachten indien nodig.

De CvT herhaalt haar oproep aan de Dienst Gezondheidszorg van de Gevangenis van FOD Justitie om **dringend op zoek te gaan naar een goede tweede gevangenisarts en proactief uit te kijken naar vervanging**, gezien de pensioengerechtigde leeftijd van beide artsen.

Infrastructuur

De **erbarmelijke infrastructuur** is één van de grootste pijnpunten van de penitentiaire inrichting van Merkplas. De gebouwen zijn 200 jaar oud en aanpassings- en herstellingswerken worden zo goed als niet uitgevoerd omwille van het 10-jarig renovatieplan dat normaal gezien moet starten in 2025. Voor meer gedetailleerde info: zie [vorige jaarverslagen](#).

Ondertussen blijft de situatie waarin de bewoners verblijven **mensonwaardig** en moet de CvT opnieuw in herhaling vallen:

- de douches op sommige paviljoenen voldoen nog steeds niet aan de hedendaagse hygiënische normen (schimmelvorming);
- de cellen zijn te verouderd (enkel glas) om een minimum aan basiscomfort te bieden
- niet alle cellen beschikken over een toilet dat voldoet aan de hedendaagse normen (voldoende privacy, hygiënisch)
- er is nog steeds geen mogelijkheid tot individuele wandelingen voor gestraften op A en Abis, in tegenstelling tot de andere paviljoenen. Zij wandelen met de anderen, waardoor er een zeker gevoel van straffeloosheid heerst of zij moeten zich verplaatsen naar een ander paviljoen wat de kans op incidenten vergroot.
- er is geen degelijke beschutting voor diverse weersomstandigheden op de wandelingen van de verschillende paviljoenen (zonnewerking, afdak). Op de wandeling van A en Abis is er ondertussen een carport geplaatst die dienst moet doen als afdak. Dit is al een stap in de goede richting, maar voldoet niet (te klein en niet windvrij).
- tot nu toe beschikt enkel paviljoen A en Abis over telefoon op cel. De overige paviljoenen hebben een beurtroelsysteem voor de telefoon op de gang.
- paviljoen De Haven heeft regelmatig te maken met wateroverlast. Deze zorgt in de zomer voor een steeds terugkerende muggenplaag.

Het is voor de commissie **onaanvaardbaar** dat deze schrijnende situatie met betrekking tot de infrastructuur nog 10 jaar moet aanslepen, tot de renovatie is afgerond. Het welzijn

en de gezondheid van de bewoners van de strafinrichting hangt immers voor een groot stuk samen met de leefomstandigheden binnen detentie. In plaats van altijd achter de feiten aan te hollen en dingen te moeten oplossen en rechtzetten, heeft Justitie er alle belang bij om meer **preventief** te werk te gaan. Niet alleen de nieuwe inrichtingen, maar ook de bewoners én het personeel van de verouderde sites, zoals die van Merksplas, verdienen een menswaardige detentie en betere werkomstandigheden. « ... *Beter voorkomen dan genezen...* » zou hierbij het leidend motto moeten zijn.

Voor de uitrol van het toekomstige ouderenproject maakt de CvT zich zorgen betreffende de onaangepaste infrastructuur (slaapzalen, onvoldoende comfort en hulpmiddelen,...) voor deze nieuwe kwetsbare groep in detentie en vraagt ook hier om proactieve actie.

De CvT onderstreept opnieuw het belang van individuele wandelingen (voor paviljoen A en Abis), propere douches, telefoon op elke cel en vraagt beschutting en bescherming voor diverse weersomstandigheden. Dit laatste niet enkel voor buiten bij de wandeling, maar ook binnen in de cellen (hete zomertemperaturen). De commissie vraagt aan de **Regie der Gebouwen**, de vastgoedbeheerder van de Federale Staat, om hierin **dringend actie** te ondernemen en ook om **budgetten vrij te maken voor herstellingswerken om gezondheidsrisico's te voorkomen**. Het [binnenmilieubesluit van de Vlaamse Regering van 11 juni 2004](#) bevat richtlijnen die een gezond binnenmilieu omschrijven, inclusief richtwaarden en interventiewaarden.

Daarnaast vraagt de commissie zich af hoe ver het staat met het uitrollen van Just from Cell over de Belgische gevangenis en wat de stand van zaken is voor de strafinrichting van Merksplas. Just from Cell is een platform dat personen in detentie in staat stelt hun digitaal dossier te raadplegen, geïnformeerd te worden over bepaalde zaken, maar ook diensten bevat die hun re-integratie in de maatschappij bevorderen.

Problemen met DAB

De bewoners van de strafinrichting moeten regelmatig voor onderzoek naar het ziekenhuis, voor de rechtbank verschijnen,... kortom vervoerd worden. Voor dit gevangenen transport is de dienst DAB (Dienst Algemene Beveiliging) van de Federale Politie verantwoordelijk. Omwille van een lokaal personeelstekort durft dit wel eens mislopen en kunnen gevangenen en geïnterneerden hun dringende medische afspraken of hun rechtszaken soms niet bijwonen. Omdat dit grote gevolgen heeft vraagt de CvT van Merksplas aan DAB, in overleg met DG EPI, met klem om **de werking van DAB te evalueren en te optimaliseren**.

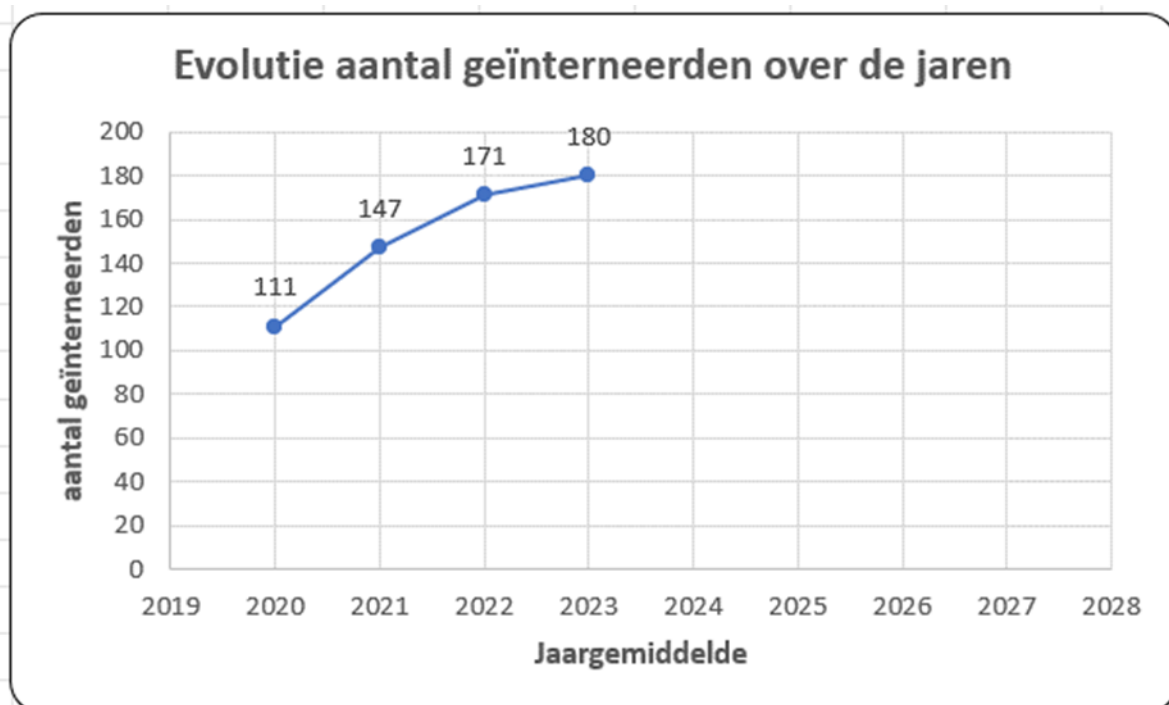
Communicatie tussen PSD en bewoners

Er blijven bij de CvT nog regelmatig klachten binnenkomen over PSD (Psychisch Sociale Dienst). Naargelang de formulering van de klacht, zitten deze vervat in de verschillende

rubrieken. Door onderbemanning moet ook PSD roeien met de riemen die ze hebben en kan er vaak niet de voldoende tijd genomen worden om een goed contact met de bewoners op te bouwen. Dit zorgt voor frustratie en machteloosheid bij de gedetineerden en geïnterneerden, wat de samenwerking tussen beide niet ten goede komt. De Commissie vraagt aan het FOD Justitie en het FOD Volksgezondheid om **meer te investeren in personeelsmiddelen** voor PSD, gezien ze een essentiële schakel vormen in het re-integratieproces.

Stijgend aantal geïnterneerden

Zoals eerder aangehaald (zie 'de penitentiaire inrichting') is het aantal geïnterneerden in de inrichting opnieuw aan het stijgen. Dit is een uiterst verontrustende tendens aangezien de inrichting zowel op vlak van infrastructuur als op vlak van therapeutische zorg niet is uitgerust om specifieke profielen van de nodige zorg en begeleiding te voorzien. Dit zorgt voor onveilige situaties en is onaanvaardbaar. De CvT herhaalt daarom haar vraag aan het FOD Justitie naar een **grondige analyse en evaluatie van de werking van de FPC's en het hele systeem van internering** en dit in nauw overleg met de verschillende diensten betrokken bij geïnterneerden.

Positieve vaststellingen:

In de loop van het jaar heeft de CvT ook positieve zaken kunnen vaststellen:

Opstart Islamitische eredienst

Gedurende een lange tijd kon er geen Islamitische eredienst georganiseerd worden in de strafinrichting, zoals wel het geval is voor de andere godsdiensten. De strafinrichting ging in overleg met de plaatselijke Islamconsulent en het is gelukt om terug een eredienst te organiseren (sinds 6 november 2023) voor paviljoen A en Abis, waar de meeste moslims verblijven.

Telefoon op cel op paviljoen A en Abis

Paviljoen A en Abis zijn de eerste paviljoenen met telefoon op cel binnen de strafinrichting. De CvT dringt er op aan bij de Regie der Gebouwen om dit dringend **uit te breiden naar alle cellen en paviljoenen**.

Werken gestart op Labrys (sanitair)

Na het [bezoek van de voormalige minister van Justitie Van Quickenborne](#) in april 2021 werden er middelen voorzien om de crisisafdeling Labrys te voorzien van sanitair. Deze werken zijn in november 2023 eindelijk gestart en zullen al een verbetering betekenen voor gedetineerden of geïnterneerden op de crisisafdeling.

Uitbreiding zorgpersoneel

Een ander gevolg van het ministerieel bezoek van 2021 dat in 2023 zichtbaar werd in de strafinrichting, is de uitbreiding van het zorgpersoneel. De CvT kan dit alleen maar toejuichen, gezien de kwetsbare populatie en de diverse zorgnoden in de Inrichting.

In het kader van de toekomstplannen van de inrichting rond een gespecialiseerde afdeling ouderenzorg binnen detentie, dringt de commissie preventief aan op voldoende gespecialiseerd zorgpersoneel vanaf de aanvang van het ouderenproject.

Project AVANS op paviljoen C2

Zie eerder: 'De penitentiaire instelling'.

Graffiti wall paviljoen B

Paviljoen B staat leeg en is buiten gebruik sinds de opstand van 2016. In de raamopeningen op de eerste verdieping van het gebouw prijken sinds december 2022 graffiti kunstwerken van de gedetineerden. Samen vormen ze een indrukwekkende graffiti *wall*, te zien van op de wandelingen van paviljoen A en Abis.

Werking Overleg Organen

De overlegorganen die door corona even *on hold* stonden, zijn sinds 2022 terug opgestart en kennen ook in 2023 een vervolg. De CvT is aanwezig als stilzwijgende toeschouwer en ziet heel wat vragen/klachten/verzoeken op dat platform terugkomen.

Er zijn twee overlegorganen: één voor gedetineerden en één voor geïnterneerden. Voor elk overlegorgaan worden eerst kandidaten gevraagd en dan verkozen. Na een voorbereidende vergadering wordt er een agenda overeengekomen en dan wordt er een vergadering gehouden. Een spijtige vaststelling is wel dat verkozen kandidaten het regelmatig laten afweten voor de uiteindelijke vergadering.

3.2. Transversaal thema van het jaar 2023: staking en minimale dienstverlening

In 2023 zijn er in de strafinrichting van Merksplas **9 stakingsdagen** geweest. Dat een staking een zeer negatieve impact heeft op de dienstverlening en de detentieomstandigheden, is een open deur instampen.

Nochtans doet de directie **enorme inspanningen**, om toch een minimale dienstverlening te voorzien. Dit kan enkel door de inspanningen van de werkwilligen, van het zorgpersoneel, van de directie, en van de politie. Zo is er op een stakingsdag nog altijd een warme maaltijd, is er een wandeling, wordt de post nog verdeeld en kunnen de werkers (fatic, schrijvers, ..) nog douchen. De CvT kan langs gaan, en gesprekken voeren, meestal aan de celdeur. De werkhuizen zijn dicht en de “openings- en sluitingsuren” beperkter.

Een **CTRG delegatie** kwam langs en maakte een gedetailleerd verslag van de stakingsdag van 12 juni 2023 en de **impact op de minimale dienstverlening**.

De niet-naleving van de gegarandeerde dienstverlening is een probleem voor de veiligheid, de gezondheid en de basisrechten van de gedetineerden en geïnterneerden (voor het volledige verslag zie: <https://ctrq.belgium.be/wp-content/uploads/2019/08/Verslag-Merksplas-2023.pdf>).

De CvT wil benadrukken dat het **begrip** heeft voor de uiterst moeilijk werkomstandigheden van het personeel en wil haar **dankbaarheid** uitspreken voor de dagelijkse inzet. Het dient gezegd te worden dat de strafinrichting niet alleen voor de bewoners een menswaardige omgeving is om te verblijven, maar dat ook als werkplek te wensen overlaat. De combinatie van een onaangepaste infrastructuur en het gebrek aan voldoende gespecialiseerde zorg voor specifieke profielen, vormt een cocktail voor gevaarlijke situaties.

Ook voor de veiligheid van het personeel vraagt de commissie aan DG EPI, het FOD Justitie en de Regie der Gebouwen om de **situatie in de strafinrichting dringend aan te pakken**.

4. Het beklagrecht

Uit de cijfergegevens die de heer Victor WILLEKENS, lid van de klachtencommissie, nauwgezet heeft bijgehouden doorheen het afgelopen kalenderjaar blijkt dat de KC van de penitentiaire inrichting van Merksplas in totaal **190 individuele klachtendossiers** heeft behandeld en **250 verschillende klachten** heeft onderzocht.

Daar in het werkingsjaar 2022 “slechts” 136 dossiers werden afgewikkeld, kan dus gesteld worden dat het **aantal dossiers** in het werkingsjaar 2023 **sterk is toegenomen**. Mogelijks kan het één en ander verklaard worden doordat steeds meer gedetineerden van het bestaan van de klachtencommissie afweten en intussen meer vertrouwd geworden zijn met haar bevoegdheden en de te volgen procedure.

De grootschalige informatiecampagne die een drietal jaar geleden op poten werd gezet alsook de intussen opgefriste brochure die ter beschikking staat aan de gedetineerden lijken dus vast en zeker hun doel te bereiken. De klachtencommissie hoopt dat deze positieve tendens zich mag voortzetten in de toekomst.

Daarnaast gaat zij graag in op het voorstel van de gevangenisdirectie om opnieuw een aantal **informatiesessies** te organiseren opdat gedetineerden die sinds kort in de penitentiaire inrichting verblijven, voor zover zij dat zélf uiteraard nuttig zouden vinden, volledig geïnformeerd zouden kunnen worden over de precieze werking van het beklagrecht. In dit kader zullen de voorzitter van de klachtencommissie en de heer Kevin DE ROOVER, lid van de klachtencommissie spoedig verdere praktische afspraken maken met de gevangenisdirectie. In ieder geval ervaren de leden van de klachtencommissie de mogelijkheden die hen geboden worden door de gevangenisdirectie om het beklagrecht onder de aandacht te brengen én te houden van gedetineerden als bijzonder positief en hopen zij allen dat deze constructieve samenwerking naar de toekomst toe behouden zou kunnen blijven.

Uiteraard zou de KC er niet in geslaagd zijn om al haar dossiers te behandelen zonder een **uitstekende ondersteuning**. In het bijzonder zou de KC de erg prettige samenwerking willen benadrukken die zij steeds gehad heeft met mevrouw Liesbet HERMANS, juriste bij de Centrale Toezichtraad voor het Gevangeniswezen met een erg

scherp juridisch inzicht, dewelke mede instaat voor de redactie van de talrijke beslissingen van de klachtencommissie.

Daar de gevangenisdirectie de relevante dossierstukken en diens verweer doorgaans binnen een redelijke termijn aan de KC ter beschikking stelt, kunnen heel wat dossiers snel doorgrond worden, wat er op zijn beurt voor zorgt dat gedetineerden binnen een **redelijke termijn** kennis kunnen nemen van de eindbeslissing die werd genomen door de klachtencommissie.

Opnieuw hoopt de klachtencommissie de aangename werkwijze van vandaag te kunnen aanhouden in het huidige kalenderjaar.

Uit de persoonlijke aanwezigheid van gevangenisdirecteur de heer Serge ROOMAN tijdens de laatste zitting van de klachtencommissie in de maand december van het voorbije jaar alsook uit het uitvoerige en erg dienende verweer dat alsdan werd gevoerd, durven de leden van de klachtencommissie af te leiden dat het beklagrecht, althans voor wat betreft de penitentiaire inrichting van Merksplas, in ieder geval nog steeds een actueel onderwerp is en dat men nog steeds meer dan bereid is om van het verhaal van het klachtenrecht een succesverhaal te maken.

De leden van de klachtencommissie stellen vast dat de overgrote meerderheid van de gedetineerden er nog steeds voor kiest om hun bezorgdheden neer te pennen in een **klachtenformulier**, hetwelk aansluitend door hen wordt gepost in de **brievenbus van de commissie van toezicht** en tenslotte door de goede zorgen van de maandcommissaris wordt overgemaakt aan het klachtensecretariaat. Slechts een handvol gedetineerden lijkt eraan te houden om het klachtenformulier zélf **per post** te verzenden.

In een erg beperkt aantal dossiers waarin de KC op deze laatste manier werd gevat, leek er al enige tijd te zijn verstreken tussen het ogenblik waarop de gedetineerde de nodige documenten had aangevuld enerzijds en het ogenblik waarop het schrijven daadwerkelijk werd ontvangen door de medewerkers van het klachtensecretariaat anderzijds. Mogelijks kan het één en ander verklaard worden door de vele logistieke uitdagingen die de verwerking van poststukken binnen de penitentiaire inrichting ongetwijfeld met zich meebrengt, al vond de klachtencommissie het wél erg fijn om van de voorzitter van de commissie van toezicht om te mogen vernemen dat de gevangenisdirectie in dit kader een passende oplossing tracht te bedenken.

Uit het **cijfermateriaal** blijkt dat het aantal af te wikkelen dossiers doorheen het eerste, tweede en vierde kwartaal nagenoeg constant is gebleven en dat de klachtencommissie steeds een veertigtal dossiers heeft afgerond.

Uit dezelfde analyse blijkt eveneens dat het aantal zaken die in het derde kwartaal werden beslecht gevoelig hoger lag dan in de overige kwartalen, daar er in maar liefst zevenenzestig dossiers een beslissing werd genomen en ongeveer één derde van het totale aantal klachten werd onderzocht. *(Geheel terzijde dient in dit kader te worden aangestipt dat de klachtencommissie in heel wat van haar beslissingen uitspraak doet over verschillende afzonderlijke klachten die door gedetineerden werden geformuleerd. Het aantal beslissingen op zich geeft dus niet altijd een even betrouwbare indicatie van het aantal klachten dat daadwerkelijk wordt behandeld door de klachtencommissie in een welbepaald kwartaal.)*

In het derde kwartaal werden opvallend meer klachten geformuleerd die zeer algemeen gesproken in verband gebracht kunnen worden met de algemene houding van penitentiaire beambten enerzijds alsook met zogenaamde “tuchtsancties van eerste categorie” die werden opgelegd aan gedetineerden anderzijds.

Mogelijks kan hieruit afgeleid worden dat (bijzonder) warme zomertemperaturen het voor sommige gedetineerden niet eenvoudig maken om op een correcte manier met anderen samen te leven binnen de op zich al unieke detentiecontext.

De klachtencommissie kan zich evenwel niet van de indruk ontdoen dat heel wat klachten in het derde kwartaal geformuleerd werden kort na een stakingsdag en in mindere of meerdere mate in verband gebracht kunnen worden met de in het algemeen minder goede staat van de penitentiaire instelling, dewelke zich tijdens de zomerperiode – letterlijk – het best laat voelen.

De leden van de klachtencommissie zijn ervan overtuigd dat de gevangenisdirectie met de beperkte middelen die zij heeft, doet wat zij kan om het voormelde pijnpunt in de mate van het mogelijke te verhelpen, doch dat óók de hulp van andere instanties - en in het bijzonder van de Regie der Gebouwen - broodnodig is opdat gedetineerden óók in de zomerperiode – letterlijk én figuurlijk – het hoofd koel zouden kunnen houden.

Dit laatste zou volgens de leden van de klachtencommissie er beslist voor zorgen dat het voor alle betrokkenen haalbaar blijft om de klachten die tijdens de zomerperiode geformuleerd worden correct af te handelen.

Net zoals iedereen kijken de leden van de klachtencommissie dan ook uit naar de reeds lang verwachte aanvang van de renovatiewerkzaamheden.

Daarnaast hoeft het geen betoog dat bepaalde klachten die de klachtencommissie doorheen de loop van het jaar ontvangt misschien vermeden hadden kunnen worden, mochten bepaalde diensten binnen de penitentiaire inrichting gepast bemand worden en mocht de penitentiaire inrichting eindelijk het aantal personeelsleden tellen dat zij verdient.

Uit de verzamelde cijfergegevens blijkt dat het aantal **klachten** dat werd geformuleerd door **geïnterneerden** iets **hoger** ligt dan het aantal klachten dat in de loop van het voorbije jaar werd genoteerd door gedetineerden.

Erg alarmerend daarbij is dat de klachten die werden ingediend door een groep van slechts 12 geïnterneerden (of ongeveer tweeënhalf procent van de totale bevolking van de penitentiaire inrichting) goed is voor precies twee vijfden van het totaal aantal klachten.

De eigen ervaring leert de leden van de klachtencommissie dat het voor geïnterneerden niet altijd zo eenvoudig is om zich hetzij schriftelijk, hetzij mondeling helder, volledig en correct uit te drukken, ook al worden zij in heel wat gevallen omringd door advocaten, door medegedetineerden, door penitentiaire beambten of medewerkers van andere diensten binnen de penitentiaire inrichtingen, waardoor het in heel wat gevallen erg moeilijk blijft om een juist beeld te krijgen van de bekommernissen en beweegredenen van bepaalde geïnterneerden die de KC vatten.

Niet alle zaken met geïnterneerden worden op een zitting behandeld. Hiervoor zijn verschillende redenen.

Vooreerst merken de leden van de klachtencommissie op dat het louter mathematisch bekeken overigens niet haalbaar zou om alle zaken die werden ingeleid door een geïnterneerde binnen één en hetzelfde kalenderjaar af te handelen, mocht het indienen van een klacht zonder meer aanleiding geven tot het houden van een zitting.

Bovendien heeft de klachtencommissie ondervonden dat sommigen onder hen, net omwille van hun problematiek waarmee zij kampen, niet of enkel in zeer beperkte mate begrip kunnen opbrengen voor de – in heel wat gevallen overigens: terechte – bezorgdheden in het algemeen belang van de gevangenisdirectie, waardoor sommigen over hetzelfde onderwerp zowel bij de KC als bij de beroepscommissie in een (erg) korte

tijdspanne meerdere klachten aanhangig maken, hetgeen daarenboven af en toe nog in de hand gewerkt wordt door passages die opgenomen worden in beslissingen van de beroepscommissie (dewelke overigens niet altijd even eenvoudig doorgrond kunnen worden, zelfs niet door geoefende lezers).

In de eerste weken van het nieuwe jaar is gebleken dat deze tendens zich – helaas – wellicht ook dit jaar sterk zal doorzetten.

De klachtencommissie wenst evenwel te benadrukken dat geïnterneerden - gelet op een aantal wettelijke verplichtingen op dit vlak - steeds worden bijgestaan door hun advocaat, die steeds via e-mail op de hoogte wordt gebracht van de klacht van de geïnterneerde en van het verweer van de directie.

De klachtencommissie maakt dan ook telkens een beoordeling omtrent de noodzakelijkheid van een zitting op basis van verschillende elementen, zowel voor dossiers met als zonder geïnterneerden.

De leden van de klachtencommissie vinden het bijzonder jammer dat tijdens de studievoormiddag die eind december 2023 werd georganiseerd in dit kader helaas niet alle vragen van de KC heeft beantwoord en zouden het dan ook erg aangenaam vinden mocht tijdens een volgende studiedag in het weekend dit onderwerp opnieuw aangesneden kunnen worden.

Bij het bestuderen van het voormelde cijfermateriaal valt daarnaast op dat zowel in het eerste als in het tweede kwartaal het **aantal beslissingen** dat werd genomen door de voorzitter van de klachtencommissie **alléén** beduidend **hoger** ligt dan het aantal beslissingen dat werd genomen door de Klachtencommissie in haar geheel, terwijl het omgekeerde geldt voor de laatste twee kwartalen van het kalenderjaar.

Bovendien leren een aantal eenvoudige rekensommetjes dat het percentage van dossiers waarin werd besloten dat de klacht als “onontvankelijk” beschouwt dient te worden is afgenomen tijdens de tweede helft van vorig jaar.

Deze opmerkelijke evolutie kan grotendeels verklaard doordat medio vorig jaar de klachtencommissie diens **werkwijze heeft bijgestuurd**, in die zin dat de voorzitter van de klachtencommissie de klachtenformulieren als het ware “filtert” vooraleer deze worden overgemaakt aan het klachtensecretariaat.

Klachten die behandeld kunnen, dan wel moeten worden door de KC, worden op die manier gescheiden van de klachten die niet tot deze groep behoren.

Daar de maandcommissaris door de voorzitter opnieuw wordt uitgenodigd om deze laatste groep van klachten verder op te volgen, wordt aan elke gedetineerde verzekerd dat diens klacht zo vlot mogelijk terecht komt bij het orgaan dat het best geplaatst is om met zijn bezorgdheid aan de slag te gaan.

Daar de klachtencommissie de indruk heeft dat gedetineerden de hulp van de maandcommissaris verkiezen boven een beslissing waarin hun klacht als niet-ontvankelijk weerhouden dient te worden en daar het aantal beslissingen die door de voorzitter alléén werd genomen in het vierde kwartaal sterk is afgenomen, kan, zij het wel erg voorzichtig, gesteld worden dat de aangepaste werkwijze stilaan zijn vruchten afwerpt.

Uiteraard dient in het huidige jaar de werkwijze opnieuw geëvalueerd en waar nodig verfijnd te worden.

Inhoudelijk gezien houdt ruim één derde van alle klachten die worden geformuleerd verband hetzij met “tuchtsancties van eerste categorie”, hetzij met “tuchtsancties van de tweede categorie” die door de gevangenisdirectie worden opgelegd aan gedetineerden, terwijl de resterende twee derden gevormd wordt door klachten over de meest uiteenlopende thema’s.

De leden van de klachtencommissie zijn allerm minst gealarmeerd door het grotere aantal klachten die gedetineerden formuleren tegen tuchtbeslissingen, daar dergelijke beslissingen bij uitstek beslissingen zijn die hetzij door, hetzij jegens de gevangenisdirectie jegens hen worden genomen en de KC destijds precies in het leven is geroepen om zich te buigen over dergelijke klachten.

De KC verheugt er zich op om ook in het jaar 2024 aan de slag te gaan met een bonte verzameling aan klachten.

Daar de **beroepscommissie** het toepassingsgebied van het beklagrecht erg breed lijkt te interpreteren, sluiten de leden van de klachtencommissie niet uit dat het aantal klachten in de loop van het komende jaar nog zal toenemen en dat de bestaande rechtspraak over bepaalde onderwerpen zal evolueren, al dient er volledigheidshalve ook melding van gemaakt te worden dat bepaalde wetsvoorstellen als gevolg zouden kunnen hebben dat het toepassingsgebied van het beklagrecht net verkleind zal worden.

Daar het voor de leden van de klachtencommissie vanzelfsprekend bijzonder belangrijk is om van alle evoluties op de hoogte te zijn om in elk dossier tot een correcte

einduitspraak te kunnen komen, lijkt het hen aangewezen om gebruik te kunnen maken van een volledige databank van beslissingen die werden genomen door de beroepscommissie, dan wel minstens op de hoogte gebracht te worden van belangrijke, nieuwe “princiepbeslissingen” (bij wijze van louter voorbeeld: tijdens studiedagen).

De KC hoopt dan ook dat de leden van de beroepscommissie en de overige leden van de CTRG samen met hen willen nadenken om de nieuwe uitdagingen samen op een gepaste manier aan te gaan.

In het voorbije jaar heeft de klachtencommissie inderdaad niet erg frequent gebruikt gemaakt van de mogelijkheid om in bepaalde geschillen door middel van **bemiddeling** tot een oplossing te komen en werden er dan ook nauwelijks dossiers overgemaakt aan de bemiddelaarster van de commissie van toezicht.

Daar de leden van de klachtencommissie wel degelijk allen overtuigd zijn van deze alternatieve manier van geschillenbeslechting en heeft begrepen dat ook de gevangenisdirectie zélf voorstander is van deze werkwijze (voor zover het dossier zélf dat uiteraard toelaat), zal er in het komende kalenderjaar wellicht meer gebruik gemaakt worden van deze methode.

Uit de verzamelde cijfergegevens blijkt tenslotte dat in ongeveer één vierde van de zaken die de klachtencommissie heeft behandeld, de beslissing van de gevangenisdirectie werd verbroken en dat dit laatste doorgaans het geval was naar aanleiding van klachten die werden geformuleerd door geïnterneerden.

De klachtencommissie heeft vastgesteld dat de **gevangenisdirectie** vooral vanaf de tweede helft van het voorbije kalenderjaar **steeds meer aandacht heeft besteed aan de motivering van diens beslissingen**, waardoor deze de toets op juridisch vlak die gemaakt dient te worden door de KC steeds beter doorstaat, al blijft op dit punt nog wel enige marge voor verbetering bestaan.

De leden van de KC hopen dan ook dat deze evolutie ook in het jaar 2024 merkbaar zal blijven.

Tenslotte lijkt het gepast om vandaag te onderzoeken of een aantal mogelijke tendensen die werden gemeld in het jaarverslag van het jaar 2022 zich al dan niet hebben verdergezet in het afgelopen jaar.

Vooreerst kan er vastgesteld worden dat de leden van de klachtencommissie in het vorige jaarverslag de **daling van het aantal klachten in verband met het uitvoeren van een fouillering aan het lichaam** in het bijzonder toejuichten.

De KC is verheugd om vast te stellen dat deze daling zich ook in het jaar 2023 verder heeft gezet.

Bijgevolg kan zonder meer gesteld worden dat de vele inspanningen die de gevangenisdirectie sinds de invoering van het beklagrecht op dit punt heeft geleverd intussen overduidelijk voor het gewenste resultaat hebben gezorgd.

Verder drukten de leden van de klachtencommissie in het jaarverslag van het jaar 2022 voorzichtige bezorgdheid uit over de mogelijke stijging van het aantal klachten dat verband hield met tewerkstelling binnen de muren van de penitentiaire inrichting.

Op vandaag merkt de klachtencommissie op dat gedetineerden de klachtencommissie vast en zeker nog uitnodigen om dergelijke beslissingen (in hoofdzaak: ontslagbeslissingen) te beoordelen, doch dat van een zorgwekkende, procentuele stijging van het aantal klachten thans geen sprake is.

Bovendien dient te worden aangestipt dat de klachtencommissie in de tweede helft van vorig jaar in dossier over dit thema zeer zelden de oorspronkelijke beslissing van de gevangenisdirectie heeft verbroken, hetgeen onderstreept dat de gevangenisdirectie dergelijke beslissingen op een juridisch sluitende manier neemt én nadien ook motiveert.

In geen enkel van de dossiers die in de voormelde periode werden behandeld door de leden van de KC heeft de klager gemeld dat hij door penitentiaire beambten werd aangemoedigd om klachtafstand te doen in ruil voor hulp bij het vinden van een nieuwe baan.

Opnieuw lijkt de gevangenisdirectie volledig tegemoet te zijn gekomen aan bezorgdheden die eerder bestonden bij de leden van de klachtencommissie, hetgeen opnieuw alleen maar als erg hoopgevend kan worden beschouwd.

Tenslotte stelt de klachtencommissie vast dat het aantal klachten waarin de mogelijkheid om telefonisch contact te hebben met een raadsman centraal staat in de loop van het jaar 2023 bijzonder klein is geworden. Het gegeven dat sommige gedetineerden intussen over een eigen telefoon beschikken in hun eigen verblijfsruimte draagt mogelijk in een erg grote mate bij aan deze positieve evolutie.

CIJFERMATERIAAL

Totaal ingediende dossiers vanaf 01/01/2023 tot en met 31/12/2023:

190 dossiers werden ontvangen waarbij 250 klachten werden geformuleerd ,

245 klachten (98%) zijn volledig afgehandeld en 5 dossiers zijn momenteel (01/2024) nog in behandeling.

Bij 119 klachten (48%) werd een beslissing genomen door de alleen zetelende voorzitter en bij 129 klachten (52%) door de voltallige klachtencommissie.

Er werden 108 klachten (43%) onontvankelijk verklaard en 134 klachten (54%) ontvankelijk waarvan 61 gegrond (46%) en 69 ongegrond (51%).

8 klachten (5%) werd voor bemiddeling doorgestuurd waarvan 1 met negatief gevolg en bij 5 klachten werd klachtafstand gedaan.

Tot op heden zijn van de volledig afgehandelde, ontvankelijke en gegronde klachten de beslissingen van de directie in 55 gevallen (90%) vernietigd.

Van de 250 klachten zijn er 142 (57%) klachten geformuleerd door 35 geïnterneerden waarvan:

- 13 personen met 1 klacht,
- 5 personen met 2 klachten,
- 4 personen met 3 klachten,
- 1 persoon met 4 klachten,
- 2 personen met 5 klachten,
- 2 personen met 6 klachten,
- 4 personen met 7 klachten,
- 1 persoon met 8 klachten,
- 1 persoon met 12 klachten,
- 1 persoon met 14 klachten en
- 1 persoon met 16 klachten.

Voor gedetailleerde cijfers: zie bijlage.

5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2023

De drie **belangrijkste vaststellingen** die een impact hebben op het welzijn en het respect voor de menselijke waardigheid van personen in detentie zijn:

- De medische problematiek.
- De mensenwaardige leefomstandigheden (infrastructuur) voor de meest kwetsbare profielen in detentie en hierdoor de moeilijke werkomstandigheden voor het personeel.
- Het stijgend aantal geïnterneerden.

Op basis van deze drie vaststelling formuleert de CvT de **volgende aanbevelingen** :

- De CvT herhaalt haar oproep aan de Dienst Gezondheidszorg van de Gevangenis van FOD Justitie om dringend op zoek te gaan naar een goede tweede gevangenisarts en proactief uit te kijken naar vervanging, gezien de pensioengerechtigde leeftijd van beide artsen.
- De CvT onderstreept opnieuw het belang van individuele wandelingen (voor paviljoen A en Abis), propere douches, telefoon op elke cel en vraagt beschutting en bescherming voor diverse weersomstandigheden. Dit laatste niet enkel voor buiten bij de wandeling, maar ook binnen in de cellen (hete zomertemperaturen). De commissie vraagt aan de Regie der Gebouwen, de vastgoedbeheerder van de Federale Staat, om hierin dringend actie te ondernemen en budgetten vrij te maken, ondanks de geplande renovatie.
- De CvT dringt bij het FOD Justitie, DG EPI, en alle betrokken actoren m.b.t. internering aan op een grondige analyse en evaluatie van de werking van de FPC's en het systeem van internering.

6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2024

De CvT zal ook in 2024 de situatie van de binnen de strafinrichting van Merksplas nauwgezet opvolgen. Aandachtspunten blijven de **schrijnende leefomstandigheden** omwille van de infrastructuur en de zoektocht naar een **tweede goede inrichtingsarts**. Daarnaast zal de commissie ook de situatie rond de start van de **renovatiewerken** en de gevolgen hiervan voor de bewoners in de gaten houden.

Omwille van de het vertrek van enkele leden is de CvT op zoek naar **nieuwe leden**. Vooral een nieuwe CvT arts is noodzakelijk.

In de loop van 2024 zal de CvT ook haar **interne werking evalueren**. Bij de start van de 'nieuwe' CvT in 2019 werd een volledig nieuwe ploeg samengesteld. Het heeft enige tijd geduurd voor iedereen zijn weg had gevonden. Na verloop van tijd is het duidelijk geworden dat het vandaag nog steeds een uitdaging blijft om individuele klachten te vertalen naar structurele, collectieve verbeteringen. Het appel dat individuele klagers doen op de maandcommissarissen en de vertaling hiervan naar collectieve, structurele verbeteringen zal een vast agendapunt worden op de maandvergaderingen.